

Literatuur

- Achterhuis, H., 1984. Arbeid, een eigenaardig medicijn. Baarn.
- Arendt, H., 1958. The human condition. Chicago. Vert.: De mens, bestaan en bestemming, Utrecht, 1968.
- Backus, H. C. S. en B. E. T. A. Kesler, 1984. Centraal wonen Hilversumse Meent. MVRM, Zoetermeer.
- Choradow, N., 1980. Waarom vrouwen moeders. Amsterdam.
- Hengel, E. van, 1984. In de slop van het industriesysteem. Studium Generale, paper 58. Wageningen.
- Hofstee, E. W., 1980. Afscheidskollege "Vrijheid, gelijkheid en eenzaamheid". Wageningen.
- Houten, M., en G. Spaander, 1979. Beroep huisvrouw. Wageningen.
- Keil, S., 1985. Alternatieve Lebensvormen zwischen Kleinfamilie und Grosshaushalt. In: Rationelle Hauswirtschaft, XXII, heft 3/85, p. 19-23.
- Künne, H., 1985. Habermas' theorie van het kommunikatieve handelen. Amsterdam.
- Potma, T., 1979. Het vergeten scenario: minder energie, toch welvaart. Amsterdam.

- Rapport van de Club van Rome, 1973. De grenzen aan de groei. Antwerpen.
- Rubin, L. B., 1983. Intieme vreemden. Baarn.
- Smit, J., 1978. De minderheidsgroep met thuiswaarde. Heruitgave in: Er is een land waar vrouwen willen wonen. Amsterdam, 1984.
- Spijkers-Zwart, S., 1982. Verdeling van arbeid. In: Samen delen, samen zorgen. NGR/VHN, 's Gravenhage.
- Strasser, J. en K. Traube, 1980. Die Zukunft des Fortschritts. Der Sozialismus und die Krise des Industrialismus. Berlin.
- Ullrich, O., 1979. Weltnivo; in der Sackengasse des Industriesystems. Vert.: Wedstrijd zonder winnaars. Wageningen, 1984.
- Vrouwendomicil en mannendominantie, 1982. Reader over vrouwen, wonen en gebouwde omgeving. Amsterdam.
- Weeda, C. J., 1982. Ideaalbeelden rond leefvormen. Deventer.

Korrespondentieadres

Ir. B. E. T. A. Kesler, Vakgroep Wonen LH, Postbus 8065, 6700 DA Wageningen.

De macht van de vanzelfsprekendheid

Aafke Komter, 1985. De macht van de vanzelfsprekendheid. Relaties tussen vrouwen en mannen. Den Haag, VUGA, 347 p., prijs f 39,50.

Hoewel het feminisme zich van oudsher heeft beziggehouden met ongelijke machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen, is er vanuit het feminisme nauwelijks onderzoek gedaan naar macht in de privé-sfeer. De gezinssociologie heeft zich daar wel mee beziggehouden, maar dan vooral met de zichtbare uitingen van macht in huwelijksrelaties. Het bijzondere van het proefschrift van Komter is, dat ook meer verborgen machtsprocessen en mechanismen geanalyseerd worden. Dat wat als "vanzelfsprekend", "normaal" en "harmonisch" wordt ervaren, blijkt de machtsongelijkheid te kunnen versterken. Hierbij speelt de ideologische rechtvaardiging van de status quo en de selectieve waarneming ter bescherming van de status quo een belangrijke rol.

Als theoretisch kader fungeren de machtsopvattingen van Steven Lukes en Antonio Gramsci. Het drie dimensionale machtsconcept van Lukes omvat: de beslissingen (openlijke conflicten), de niet-beslissingen (bedekte conflicten) en de ogenschijnlijke harmonie (latente conflicten). Met behulp van Gramsci's concept van ideologische harmonie worden werkelijke en schijnbare consensus onderscheiden.

Zo kan bijvoorbeeld "tevredenheid" onmaskerd worden als "berusting" en komt de kleuring van het denken door dominante ideologieën aan het licht.

De basis voor het onderzoek vormen 120 interviews met mannen en vrouwen afzonderlijk, die zich gemiddeld 14 jaar gelukkig getrouwd achten, o.a. onderscheiden naar hogere klasse en lagere klasse en al of niet buitenshuis werken van de vrouw. Zij beantwoorden vragen over hun beleving van het dagelijks leven in het gezin, hun wensen en verandingsstrategieën. Zij vertellen waarom ze trouwen, hoe ze zichzelf en hun partner waarderen, over de arbeidsverdeling binnen- en buitenshuis, over aandacht en emotionele steun, de opvoeding van kinderen, over seksualiteit, sociale contacten en over financiën.

Door te vragen naar gewenste veranderingen en ook naar wensen, los van de feitelijke beperkingen, maakt Komter ook onzichtbare machtsprocessen zichtbaar. En door te vragen naar belemmeringen bij gewenste veranderingen, komt zij machtsmechanismen op het spoor.

Doordat de gehuwde mannen en vrouwen apart geïnterviewd zijn, komen verschillen tussen "zijn huwelijk" en "haar huwelijk" goed tot uiting, en leveren de nodige informatie over machtsverhoudingen. Representativiteit is in dit "intensieve" onderzoek niet nagestreefd. "...De mogelijkheden tot generalisatie betreffen de verworven theoretische inzichten in de werking van macht in de verhouding tussen de sexen".

Dit onderzoek biedt een blik op de werkelijkheid, dwars door de alledaagse vanzelfsprekendheden heen. En wel op een wijze die je de - helaas voor dit soort uitgaven al vanzelfsprekende - tekstverwerker-letterbrij doen vergeten.

Annetiekie de Wit-Sauter